

CONTESSA D'AULNOY

Printul Spiriduș

ȘI ALTE POVEȘTI

Traducere de Traian Fițescu

CORINT JUNIOR

Povestitoare, memorialistă și romancieră, Marie-Catherine le Jumel de Bernaville, contesă d'Aulnoy (1650?–1705) a fost o prezență de prim ordin în viața literară și mondenă din Franța celei de-a doua jumătăți a veacului al XVII-lea, salonul ei remarcându-se, după 1685, ca unul dintre cele mai vestite din Paris, fiind frecventat de întreaga societate aristocratică a acelor timpuri.

Opera sa de memorialist reține tocmai episoadele acestei existențe mondene, *Mémoires de la cour d'Espagne* (Memorii de la curtea Spaniei), 1690, *Mémoires de la cour d'Angleterre* (Memorii de la curtea Angliei), 1695, dezvăluind o povestitoare autentică, plină de talent și de vervă.

Aceeași vână epică este prezentă și în basmele și povestirile sale pentru copii: *Les Contes de Fées* (Basmе), 1697, *Les Fées à la mode* (Zânele la modă), 1698, *Les Illustres Fées* (Zânele vestite), 1698.

S-a afirmat că, în timp ce poveștile lui Perrault păstrează simplitatea, liniile clasice și pure ale literaturii franceze din secolul al XVII-lea, poveștile contesei d'Aulnoy aparțin deja stilului rafinat, afectat chiar, de o mare eleganță, caracteristic secolului următor. Dincolo de această constatare, se poate recunoaște în opera acestor doi mari povestitori aceeași schemă epică, basmele fiind, mai totdeauna, rezultatul unei savante îmbinări a elementului miraculos cu cel real, mijloacele de expresie specifice unei povestiri elegante fiind folosite în scopul evidențierii unor sensuri acut moralizatoare.

În basmele contesei d'Aulnoy accentul va cădea mai mult pe povestirea galantă, *Gracieuse și Percinet*, *Frumoasa cu părul de aur*, *Căprioara Albă*, *Prințul Spiriduș* narând, de fapt, toate peripețiile și chinurile prin care trec doi îndrăgostiți, ajutați sau nu de zâne bune sau rele.

Pasărea Albastră

A fost odată un rege nespus de bogat; când soția sa muri, regele nu își mai găsi alinarea. Se închise opt zile la rând în iatac, izbindu-se cu capul de pereți, iar zidurile fură căptușite cu saltele, în așa fel încât să nu își mai facă rău. Toți supușii lui se vorbiră între ei să se ducă să îl vadă și să îi spună tot ce socoteau ei mai potrivit pentru a-i alina tristețea, dar toate cuvintele lor nu izbutiră să îl trezească la viață. Abia dacă auzea ca prin vis ceea ce i se spunea. În cele din urmă, în fața lui se înfățișă o femeie atât de îndurerată, atât de acoperită de văluri îndoliate, de mantii, de lungi veșminte negre, și care plângea și suspina atât de tare, încât regele rămase uluit.

O primi mai bine decât pe ceilalți, și vorbiră și tot vorbiră până ce nu mai știură ce să își mai spună despre durerile lor. Când văduva care îl plângea, după cum spunea, pe cel mai de ispravă dintre soți, văzu că nu prea mai aveau ce să își zică, își ridică puțin vălurile de pe față, și regele deprimat se învioră la vederea acestei sărmame soții îndurerate, căreia, chiar la momentul potrivit, începură să îi joace în cap doi ochi minunați, mari și albaștri, mărginiți de lungi gene negre; obrații ei

erau, date fiind împrejurările, destul de proaspeți. Regele o cercetă cu mare atenție; încetul cu încetul, vorbi mai puțin despre nevasta lui, apoi nu mai vorbi deloc. Drept urmare, toată lumea fu uimită să afle că se însoară cu văduva.

Regele nu avea din prima căsătorie decât o fată, care era socotită a opta minune a lumii; se numea Florina. Avea doar cincisprezece ani, atunci când tatăl ei, regele, se recăsători.

Noua regină trimise după fiica ei, căci avea și ea o fată, care fusese alăptată de nașa ei, Zâna Soussio, dar asta n-o făcuse nici mai grațioasă, nici mai frumoasă: i se spunea Scrofița¹, pentru că obrații îi erau pătați de pistrui fără număr, ca punctele roșii de pe spatele unei scroafe, părul ei negru era atât de gras și de murdar, încât nu te puteai atinge de el, iar din pielea ei gălbuie părea că țâșnește ulei. Regina o iubea totuși ca pe ochii din cap, și cum Florina era în toate privințele mai presus decât ea, regina încerca în fel și chip să o pună rău cu regele.

Într-o zi, regele îi spuse reginei că Florina și Scrofița erau îndeajuns de mari pentru a le găsi câte un bărbat.

— Țin ca fiica mea să fie prima, îi răspunse regina, iar regele se învoi.

După o bucată de vreme, se răspândi vestea că urma să sosească la curtea lor regele Încântător. Niciodată n-a fost un prinț mai chipeș și mai plin de măreție ca el. De îndată ce află, regina adună toate țesătoarele și toate croitoresele, și le puse să lucreze pentru Scrofița. Apoi îl rugă pe rege să nu o lase pe Florina să poarte vreo haină nouă și, cumpărându-i slujnicele, făcu în așa fel încât să îi fie furate toate veșmintele și toate podoabele, chiar în ziua sosirii regelui Încântător. Astfel, atunci când vru să se gătească, Florina nu mai găsi nici măcar o fundă. Rămase, așadar, doar într-o rochiță veche și cârpită, și

¹ În franceză, în original, Truitonne (n.tr.).

se simți atât de rușinată, că se ascunse într-un colț, atunci când apăru, strălucitor și mândru, regele Încântător.

Regina îl primi cu mare fală și i-o înfățișă pe fata ei. Regele întoarse capul dezgustat și întrebă dacă nu se mai află pe-acolo încă o prințesă, pe nume Florina.

— Da, răspunse Scrofița, arătând-o cu degetul, iat-o cum se ascunde, atât este de neîngrijită și de zdrențăroasă!

Dar Florina roși, și se făcu atât de frumoasă, încât regele Încântător rămase înmărmurit. Se ridică degrabă și făcu o plecăciune adâncă prințesei.

— Domnișoară, îi spuse, frumusețea voastră fără pereche vă împodobește în asemenea măsură, încât nu mai aveți nevoie de nimic altceva.

— Domnule, îi răspunse ea, vă mărturisesc că nu sunt deloc obișnuită să fiu atât de neîngrijit îmbrăcată, și mi-ați fi făcut o mare plăcere, dacă nu m-ați fi băgat în seamă.

— Ar fi fost cu neputință, izbucni Încântător, ca o asemenea prințesă să apară undeva, și să ai ochi pentru altele.

Și, din clipa aceea, nu se mai dezlipi de Florina.

Regina și Scrofița tăbărâra pe rege, plângându-i-se amar nic și silindu-l să consimtă ca, în timpul șederii regelui Încântător, Florina să fie închisă într-un turn al castelului. Într-adevăr, de îndată ce se întoarse în iatacul ei, patru oameni mascați o luară și o duseră în turnul cel mai înalt.

Cum Încântător nu avea de unde să știe că prințesa fusese închisă în turn, așteptă, perpelindu-se de nerăbdare, ora la care avea să o revadă. Vru să vorbească despre ea cu cei pe care regele îi pusese în preajma lui, dar, din porunca reginei, aceștia îi spuseră că era ușuratică, nestatornică și răutăcioasă, că își chinuia prietenii și slugile; că era cât se poate de neîngrijită și de zgârcită. La auzul acestor povești, Încântător se simți cuprins de o mânie pe care și-o domoli cu greu. „Nu”,

își spuse, „este cu neputință să fi fost pus un suflet atât de urât într-un trup atât de frumos”.

În timp ce era frământat de aceste gânduri, un curtezan, mai viclean decât ceilalți, începu să o vorbească de bine pe prințesa, pentru a-și da seama în acest chip de sentimentele regelui, și, de îndată, chipul acestuia înflori de bucurie.

În vremea asta, prințesa stătea culcată pe jos, în înfricoșătorul turn în care o duseseră oamenii mascați. „Aș fi mai puțin vrednică de plâns”, își spunea, „dacă aș fi fost adusă aici înainte de a-l vedea pe acel rege drăgălaș: amintirile pe care le păstrez despre el nu pot decât să îmi sporească suferința. Fără îndoială că, pentru a mă împiedica să îl mai văd, se poartă regina atât de crud cu mine”.

Regina, care voia să îl îndatoreze pe regele Încântător prin dovezile sale de prețuire, îi trimise veșminte de o bogăție și de o măreție fără pereche, și Ordinul Cavalerilor Dragostei, pe care regele, la cererea ei, îl înființase în ziua nunții lor. Totodată, îi fu înfățișat un pergament cu miniaturi încântătoare, în paginile căruia Ordinul Cavalerilor Dragostei era prezentat într-un stil curtenitor și plin de tandrețe. I se spuse regelui că prințesa pe care o văzuse îl ruga să-i fie cavaler, și că îi trimitea acest dar.

— Cum, frumoasa prințesă Florina? strigă acesta.

— Măria Voastră, i se răspunse, vă înșelați, venim din partea drăgălașei Scrofița.

— Scrofița vrea să-i fie cavaler? spuse regele, dintr-odată sobru și plin de răceală. Îmi pare rău, dar nu pot să primesc această cinste.

Și de îndată puse la loc cartea, în același coșuleț împletit, apoi înapoie totul reginei care împreună cu fiica ei crezură că se sufocă de furie.

Îndată ce reuși să ajungă la rege și la regină, Încântător intră în iatacul lor. Nădăjduia să o găsească pe Florina acolo și privea în toate părțile, sperând să dea de ea. În sfârșit, întrebă unde era prințesa Florina.

— Măria Ta, îi răspunse plină de semeție regina, regele, tatăl ei, a oprit-o cu strășnicie să mai iasă din camera sa, până când fata mea nu își va găsi un soț.

— Și de ce, întrebă regele Încântător, trebuie ca această frumoasă prințesă să fie ținută prizonieră?

— Asta nu mai știu, răspunse regina.

Regele se simți cuprins de o mânie fără margini, o privi chiorăș pe Scrofița și plecă valvârtej de la regină.

Când ajunse din nou în iatacul lui, îi spuse unui tânăr prinț, care îl însoțea și la care ținea foarte mult, să o caute pe una dintre doamnele care o înconjurau pe prințesă și să o răsplătească din belșug cu tot ceea ce își dorea aceasta mai mult pe lume, numai să îi poată vorbi o clipă Florinei. Acest prinț găsi o doamnă de la curte care îl încredință că, în aceeași seară, Florina se va afla la o mică fereastră joasă care dădea în grădina. Prințul alergă să îi spună regelui ora fericitei întâlniri. Dar, vicleana curtezană nu pierdu prilejul să se ducă să-i dea de știre reginei, care hotărî să o trimită pe fiica ei la fereastră.

Noaptea era atât de neagră, încât regelui îi era cu neputință să își dea seama de înșelătoria pusă la cale: așa că se apropie de fereastră, bucuros nevoie mare. Îi spuse Scrofiței tot ceea ce i-ar fi spus Florinei, și, scoțându-și inelul de pe deget, îl dăruie Scrofiței, adăugând că acesta era o dovadă veșnică a dragostei lui, și că rămânea doar ca ea să decidă când să plece cu el.

Scrofița răspunse cum se pricepu ea mai bine înflăcăării lui. El își dădea bine seama că ea nu îi spune nimic de seamă, iar asta l-ar fi supărat dacă nu ar fi fost convins că spaima de a nu fi surprinși de regină o făcea să nu fie în apele ei: nu se

despărți de ea decât după ce o făcu să jure că a doua zi se vor întâlni din nou la aceeași oră.

Aflând de izbânda Scrofiței, regina se pregăti de nuntă. Într-adevăr, în noaptea următoare, la ceasul hotărât, regele veni să o ia pe prințesă într-o trăsură zburătoare, trasă de broaște înaripate. Unul dintre prietenii lui, un vrăjitor, îi făcuse acest dar. Noaptea era neagră ca smoala. Scrofița se furișă în taină din castel, regele o primi în brațele lui și îi jură de mii de ori credință veșnică. Dar, cum nu avea chef să zboare mult timp în trăsura lui zburătoare, fără să o ia de soție pe prințesa pe care o iubea, o întrebă unde voia să facă nunta. Ea îi spuse că nașa ei era o zână pe nume Soussio, vestită în toată lumea, și că dorea să meargă la castelul acesteia. Regele ceru broaștelor lui să îi poarte acolo și, cât ai clipi din ochi, ajunseră la Zâna Soussio.

Castelul era luminat ca în palmă, în așa fel încât, coborând din trăsură, regele și-ar fi putut da lesne seama de greșeala lui, dacă prințesa nu s-ar fi acoperit cu grijă cu un văl gros și negru. Scrofița îi povesti nașei ei cum pusese mâna pe Încântător, trăgându-l pe sfoară, și o rugă să îl domolească.

— Ah! Fata mea, spuse zâna, nu va fi un lucru ușor de făcut, o iubește prea mult pe Florina.

În acest timp, regele le aștepta într-o încăpere alăturată, cu pereții de diamant, prin care se vedea ca prin sticlă, așa că le zări pe Soussio și pe Scrofița șușotind în taină. Crezu că visează urât. „Cum este cu putință!”, își spuse, „Am fost oare trădat, duhurile rele au adus-o aici pe această vrăjmașă a liniștii mele?”. Curând ele intrară în încăpere, și Soussio îi spuse cu un ton poruncitor:

— Rege Încântător, iat-o pe prințesa Scrofița, căreia i-ai jurat credință; este fina mea și doresc să o iei de soție de îndată.

— Eu, strigă acesta, eu să o iau în căsătorie pe această arătare! Dați-mi înapoi prințesa!

— Dar eu ce sunt? spuse Scrofița, arătându-i inelul. Ori ai jurat strâmb? Cui i-ai dăruit acest inel, ca dovadă a credinței tale?

— Cum așa, răspunse regele, am fost înșelat! Haideți, haideți, broaștele mele, să plecăm cât mai repede!

— Stați, nu mai este un lucru care să vă stea în puteri! zise Soussio, atingându-l pe rege, ale cărui picioare rămaseră prinse în podea, de parcă ar fi fost bătute în cuie.

— Puteți să mă faceți bucăți, le spuse regele, nu voi fi niciodată al alteia, o vreau doar pe Florina.

Trecură astfel douăzeci de zile și douăzeci de nopți, fără ca Soussio și Scrofița să înceteze o clipă să vorbească, să strige, să amenințe. În cele din urmă, Soussio îi zise regelui:

— Alege, ori vei fi pedepsit șapte ani, ori o vei lua pe fina mea de soție.

— Faceți ce vreți cu mine, izbucni regele, numai să scap de bosumflata asta!

— Tu ești bosumflat, îi răspunse Scrofița, turbată de furie, ești un rege de doi bani, cu caleașca ta mirosind a mlaștină, să vii să mă ocărăști chiar în țara mea, și să mai și juri strâmb pe deasupra.

— Iată niște învinuiri care mă lovesc drept în inimă, răspunse regele cu un ton batjocoritor. Fac o mare greșeală, într-adevăr, că nu iau de soție o ființă atât de încântătoare!

— Nu, nu, răcni Soussio, spumegând de furie, nu ai decât să îți iei zborul pe această fereastră, pentru că șapte ani de acum înainte vei fi Pasărea Albastră!

Pe dată regele se preschimbă în pasăre. Scoase un țipăt plin de durere și se înălță dând din aripi, pentru a scăpa din palatul Zânei Soussio, locul nenorocirii lui.

Copleșit de melancolie, rățacea din creangă în creangă, și alegea doar arborii dragostei sau ai tristeții, când mirtul, când chiparosul; cânta melodii pline de jale, în care își deplângea soarta nenorocită, ca și pe aceea a Florinei.

De partea cealaltă, Zâna Soussio o trimise pe Scrofița înapoi la mama ei, regina, care, aflând cele întâmplute, se urcă în turn împreună cu fiica ei, pe care o găti cu cele mai frumoase haine: purta o coroană de diamante pe cap, și trei fete ale celor mai bogați nobili din împărăție țineau poalele mantiei ei împărătești. Pe degetul mic avea inelul regelui Încântător, pe care Florina îl zărise în ziua în care stătuseră de vorbă, iar acum era tare mirată să o vadă pe Scrofița împopoțonată astfel.

— Iat-o pe fata mea care vine să vă aducă daruri de la nunta ei, spuse regina, căci regele Încântător a luat-o de soție.

De îndată, în fața prințesei fură înșirate stofe țesute cu fir de aur sau de argint, nestemate, dantele, panglici. Prințesa Florina, văzându-și cu ochii nenorocirea, leșină, iar cruda regină, încântată de izbândă, nu îngădui nimănui să îi vină în ajutor, lăsând-o singură, într-o stare vrednică de plâns.

În vremea asta, regele Încântător sau, mai bine zis, Pasărea Albastră, nu încetă să zboare de jur împrejurul palatului, socotind că scumpa lui prințesă era închisă acolo; se apropia de ferestre cât putea mai mult pentru a se uita înăuntru.

În fața ferestrei la care se așeza de obicei Florina, se afla un chiparos nemaipomenit de înalt. Pasărea Albastră zbură spre el. De-abia se lăsă pe o creangă, că auzi pe cineva văitându-se:

— Mult timp mă vei chinui astfel, spunea vocea, nu îți ajunge că m-ai făcut martora fericirii de care se bucură nevrednica ta fiică alături de regele Încântător?

Pasărea Albastră asculta, și cu cât asculta mai mult, cu atât se convingea că aceea care se văita era chiar drăgălașa prințesă Florina. Așa că îi spuse:

— Fermecătoare Florina, suferința ta nu este fără de sfârșit.

— Ei! Dar cine îmi vorbește astfel, încercând să îmi aline durerea?

— Un rege nefericit, continuă pasărea, care te iubește, și care nu va iubi niciodată pe alta.

Isprăvind de spus aceste cuvinte, se așeză la fereastră. Florinei îi fu la început frică de o pasăre atât de neobișnuită, care vorbea cu atâta istețime de parcă ar fi fost om, dar, frumusețea penelor ei și ceea ce îi spunea o făcură să se liniștească.

— Îmi este îngăduit să te revăd, prințesă? strigă el. Pot să am parte de o fericire atât de deplină, fără să mor de bucurie?

— Și cine ești tu, pasăre încântătoare? întrebă prințesa, mângâind-o.

— Mi-ai rostit numele, adăugă regele, și te faci că nu mă cunoști.

— Cum?! Cel mai mare rege din lume! Cum?! Regele Încântător, spuse prințesa, este chiar micuța pasăre pe care o țin în brațe?!

— Vai, frumoasă Florina, este cât se poate de adevărat, și, dacă există ceva care îmi poate alina această suferință, acela este faptul că am ales să trăiesc șapte ani astfel, decât să renunț la dragostea mea pentru tine.

— Pentru mine! spuse Florina. Ah! Știu că ai luat-o de soție pe Scrofița; am recunoscut inelul tău pe degetul ei.

— O, cerule! Este oare cu puțință? o întrerupse regele. Află că, folosindu-se de numele tău, ele m-au făcut să o răpesc pe urâta aceea de Scrofița, dar, de îndată ce mi-am dat seama de greșeală, am părăsit-o.

Se lumina de ziuă, cei mai mulți dintre ofițeri se treziseră deja, iar Pasărea Albastră și prințesa încă își mai vorbeau: se despărțiră, după ce își făgăduiră că în toate nopțile vor sta de vorbă astfel.

Bucuria de a se fi regăsit era fără margini; totuși pe Florina o neliniștea soarta Păsării Albastre. „Cine o va păzi de vânători”, își spunea, „sau de ghearele ascuțite ale unui vultur, sau de un uliu înfometat?”.

Încântătoarea pasăre, ascunsă într-o scorbură, nu făcuse toată ziua altceva decât să se gândească la preafrumoasa prințesă. Cum voia să îi ofere Florinei toate darurile cu putință, zbură până în fosta capitală a împărăției lui: ajunse la palat, pătrunse înăuntru printr-o fereastră spartă și luă de acolo o pereche de cercei cu diamante. Îi aduse Florinei și o rugă să îi pună în urechi.

— Aș primi, îi răspunse ea, dacă m-ai vedea ziua, dar, pentru că îți vorbesc doar noaptea, nu îi voi pune.

Pasărea îi făgădui că va veni în turn la ceasul la care va voi ea, și de îndată Florina își prinse cerceii în urechi.

A doua zi, Pasărea Albastră se întoarse în împărăția ei, intră în palat prin fereastra spartă, și aduse de acolo cele mai de preț brățări care s-au văzut vreodată, pe care le oferii Florinei.

În noaptea următoare, pasărea îndrăgostită nu uită să îi aducă iubitei ei un ceas destul de măricel, închis într-o perlă.

— Degeaba mă răsfеți dăruindu-mi un ceas, îi răspunse prințesa, când ești departe de mine orele mi se par fără sfârșit, iar când ești lângă mine trec ca un vis, așa că nu le pot măsura exact.

De îndată ce se făcea ziuă, pasărea se ascundea în arborele ei, hrănindu-se cu fructele acestuia. Uneori, cânta melodii minunate, vocea ei fermecându-i pe trecători.

Nu trecea o zi fără să nu îi facă un dar Florinei, și, în cele din urmă, prințesa strânse un morman de bogății fără pereche. Se împodobeau numai noaptea, pentru a-i plăcea regelui, iar ziua, neavând unde să le poarte, le ascundea cu grijă în salteaua ei de paie.